

När tidningen kom flygande

Arlanda Flygsamlingar, som inryms i en plåtbyggnad intill långtidsparkeringen på Arlanda flygplats, är något av ett embryo till ett blivande svenskt civilt flygmuseum. Här berättas bland annat historien om hur tidningsflyget föddes i Sverige.

Av Lennart Berns (text & foto),
Svensk Flyghistorisk Förening, Arkiv (foto)

Duktiga och ideellt arbetande pensionärer har nu lagt sista handen vid ett stycke tidningshistoria i Arlanda Flygsamlingar. Det handlar om ett amerikanskt trafikflygplan av typen Lockheed Lodestar (Ledstjärna) som återställts i sin fornstora glans.

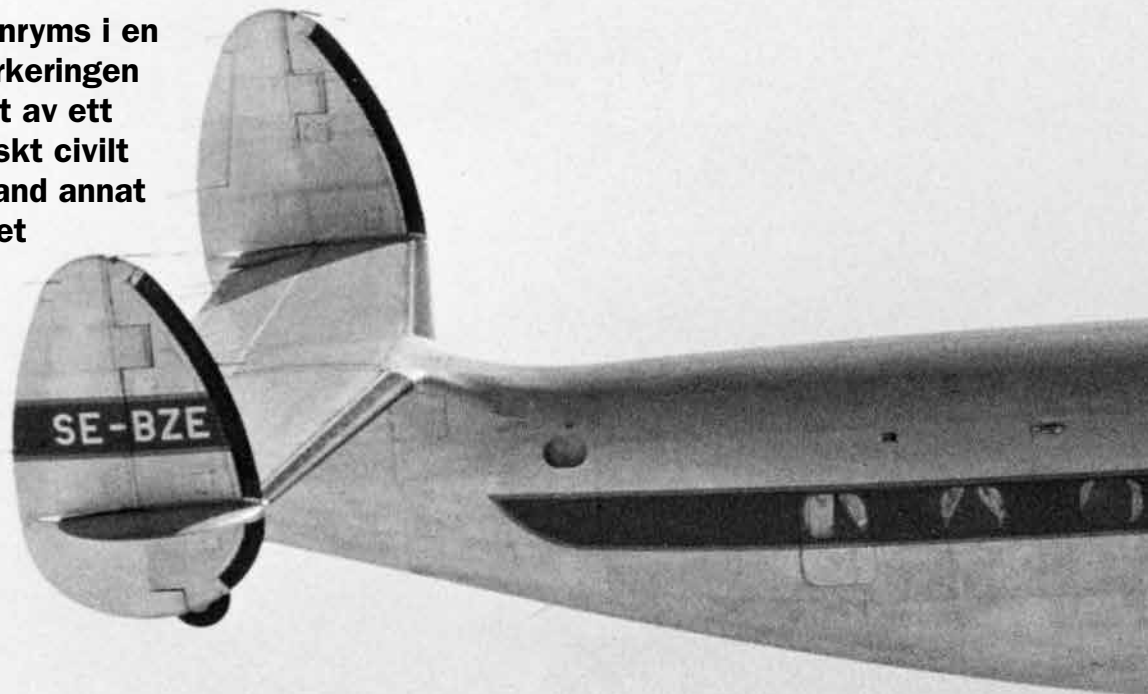
Med Lodestar lät tidningsmogulen Carl-Adam Nycop distribuera kvällstidningen Expressen till avlägsna delar av landet, och på återfärden till Stockholm fick ibland passagerare medfölja.

Så föddes det inrikesflygflyg som så småningom, 1957, skulle bli Linjeflyg.

Lodestar flög första gången 21 september 1939. Totalt kom 625 exemplar att byggas. Lodestar var försedd med två stjärnmotorer, antingen Pratt & Whitney Twin Wasp, samma som i DC-3, eller Wright Cyclone, båda motortyperna på vardera 1.200 hästkrafter vilket gav en marschfart på knappt 350 kilometer i timmen.

Tung i rodren

Vingarna var infästade lågt på flygplanskroppen. Den kraftiga vingbalken gick rakt igenom kabinen och tvingade således besättningen att ta ett rejält kliv för att komma in i cockpit. Lastförmågan var två och ett halvt ton. Lasten utgjordes antingen av 15 passagerare eller frakt. I passagerarutförande satt passagerarna i två långsgående stolsrader med en gång emellan. ▶

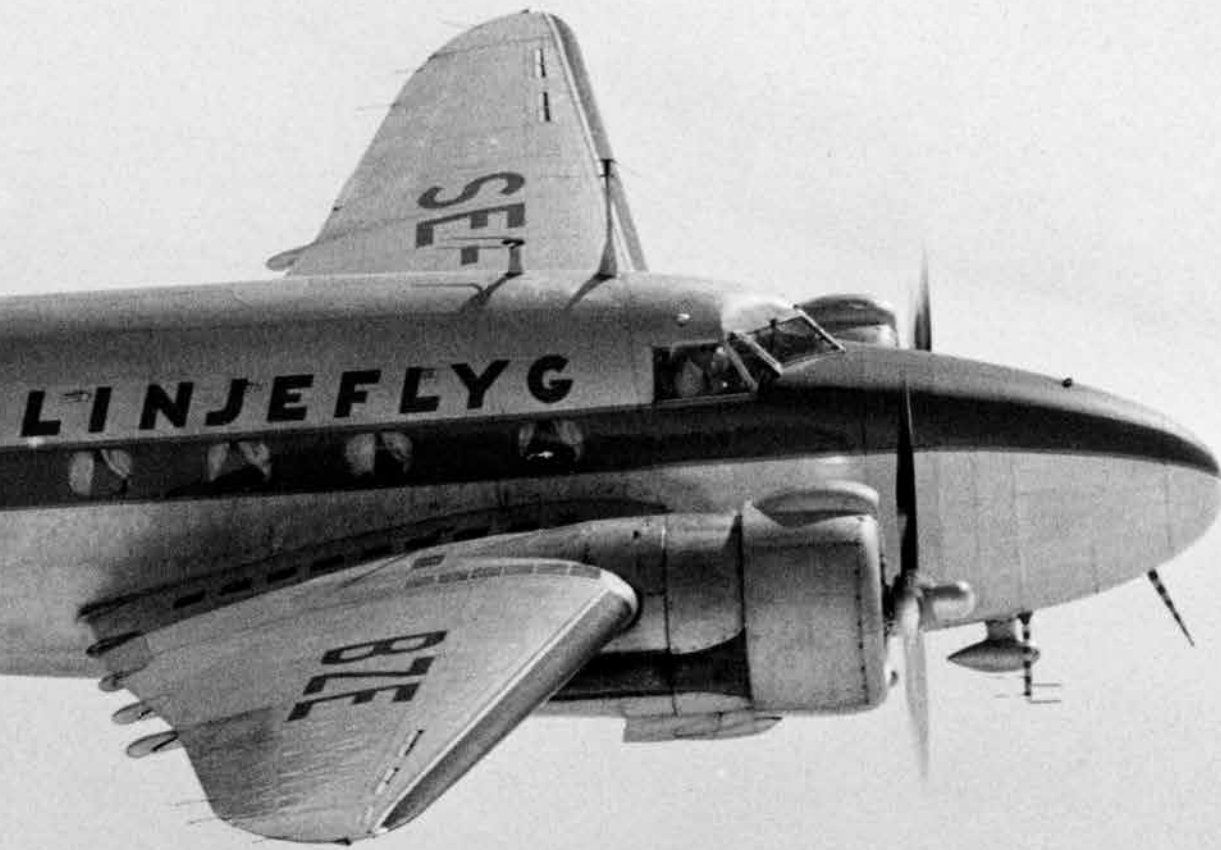

En stilstudie av Lockheed Lodestar i luften. Marschprestanda var ganska goda och gav en fart på cirka 350 kmh.

Carl Adam Nycop, grundare av Expressen, var också initiativtagare till tidningsdistribution med flyg. Piloten som till en början utförde flygningarna var Torvald Andersson, här i bakgrunden. Till vänster står legendariske redaktionschefen Sigge Ågren.

”Lastförmågan var två och ett halvt ton. Lasten utgjordes antingen av 15 passagerare eller frakt.”

Någon bild på de nyrestaurerade Lodestar i Airtacos märkning har inte stått att finna, men väl en bild på en systemmaskin. Airtaco stod för Air Torvald Andersson & Co.

Den legendariske piloten Torvald Andersson var en av tidningsflygets pionjärer. Han avslutade sin karriär som kapten i Linjeflyg efter långt flygarliv som ställde hans skicklighet på prov, inte minst under andra världskriget.

En bild från Bromma på det nyrestaurerade flygplanet när det var i tjänst. Lägga märke till tankbilen till höger i bild. Nu är SE-BZE åter i skick, som när det begav sig, för över 50 år sedan.

Kabinen i Lodestar visar hur passagerarkomforten var när Linjeflyg ägde flygplanet under en period i slutet av 1950-talet. Vingbalken gick rakt igenom kabinen.

För passagerarnas bekvämlighet (?) var Lodestar även utrustad med en toalett. Avloppet mynnade dock inte, som på SJ:s tåg, ut i det fria ...

Instrumentbrädan är återställd i detalj. Den fyrkantiga installationen i mitten är blindflygningsinstrumenten.

Arlandas Lodestar när hon en kort period flög för nybildade Linjeflyg. Bilden är tagen på ruten Stockholm-Malmö under mellanlandning i skånska Rinkaby för lossning av tidningar.

”Vad jag särskilt minns är att sikten nedåt och åt sidorna begränsades av motorerna, något som kunde vara besvärligt i landningsvarvet.”

► En av dem som minns hur det var att flyga Lodestar är Robin Lindholm, känd för denna tidskrifts läsare som flygskribent. Han fick känna på flygegenskaperna i högersits under ett par flygningar, bland annat en fraktflygning till Finland för att hämta kräftor!

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

– Vad jag särskilt minns är att sikten nedåt och åt sidorna begränsades av motorerna, något som kunde vara besvärligt i landningsvarvet. Ljudisoleringen var inte särskilt utvecklad och det bullrade rejält, men det störde oss som flög mindre än passagerarna, eftersom vi hade hörlurar för att kunna höra radiotrafiken.

Lodestar saknade autopilot och servoassisterade roder. De senare var knappast uppfunna vid den här tiden och inte heller nödvändiga med den tidens hastigheter. Men fördenskull var inte flygplanet helt lättmanövrerat.

– Man fick ta i under kraftiga svängar, berättar Robin, som annars vid den här tiden flög fyrmotoriga Lockheed Constellation.

Elva flygplan av typen Lodestar importerades till Sverige efter andra världskriget, men det nu restaurerade flygplanet, som fick registreringen SE-BZE, kom senare. Det byggdes 1943 i Burbank i Kalifornien 1943 och användes av amerikanska arméns flygvapen vid bland annat invasionen i Normandie 1944. Därefter användes det av norska staten för den mycket riskfyllda kurirtrafiken mellan Bromma och Skottland, under ständigt hot att skjutas ner av tyska jaktflygplan.

Efter diverse mellanhänder hamnade flygplanet i Sverige 1954, hos det lilla flygbolaget Airtaco. Det hade fått sitt namn efter ägaren, den legendariske piloten Torvald Andersson.

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Flygplanet användes huvudsakligen för tidningsdistribution, med tidningsbuntar från golv till tak i den ganska trånga passagerarkabinen. När Linjeflyg tog över ”Lodisen” 1957 användes den främst för passagerartrafik till Kalmar och Visby. Svensk Flygtjänst, eller Swedair på engelska, övertog

flygplanet 1958 för kontroll och kalibrering av flygfyrar och inflygningshjälpmedel.

Den sista flygningen gick till Arlanda 1966 varefter den kom att förvaras i en träbod i 40 år innan Arlanda Flygsamlingar tog sig an restaureringsarbetet vilket pågått till början av innevarande år, 2017.

Återskapad känsla

Under ledning av samlingarnas Lasse Blixt har flygplanet nu återfått den målning och märkning det hade när det användes av Swedair. Inredningen är helt återställd med

stolar och instrumentering och besökare tillåts gå ombord för att förnimma känslan av flygning för 50 år sedan. Av utrymmesbrist är inte vingarna monterade, men man försöker finna en lösning.

Arlanda Flygsamlingar kan besökas tisdagar och torsdagar då volontärerna arbetar med de olika planen av vilka det finns ett 40-tal. Man har också publika visningar första helgfria lördagen i varje månad. Samlingarna ligger vid Swedavias långtidsparkering, strax bortom Radisson Blu Arlandia Hotel. □

På Arlanda Flygsamlingar visas nu denna nyrestaurerade Lockheed Lodestar, byggd i Kalifornien 1943 och bland annat använd för distribution av kvällstidningen Expressen!